



Minister Sprawiedliwości

Warszawa, dnia 10 czerwca 2014 r.

188/14

DPrC-I-413-3/14/33

Pan

Prof. dr hab. Michał Seweryński

Przewodniczący

Komisji Praw Człowieka, Praworządności  
i Petycji Senatu RP

Szanowny Panie Przewodniczący!

W nawiązaniu do ustaleń podjętych na posiedzeniu senackiej Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji w dniu 23 kwietnia 2014 r., uprzejmie zgłaszam następujące uwagi do *senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw*.

1. Odnosząc się do zaproponowanej zmiany art. 2 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (Dz. U. Nr 169, poz. 1415, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą” (art. 1 pkt 1 projektu), zauważyć należy, że rozszerzenie kręgu beneficjentów ustawy o ofiary, które doznały lekkiego uszczerbku na zdrowiu może powodować nadmierne obciążenie budżetu Państwa. Rozwiązanie to może również przyczynić się do zbyt pochopnego przyznawania kompensaty w sprawach, w których nie byłoby to uzasadnione. Ponadto, proponowany zapis może budzić wątpliwości natury interpretacyjnej w zakresie wykładni *in concreto* wyrażenia: „naruszenie czynności narządu lub rozstrój zdrowia”.

2. Odnośnie do zmiany art. 4 ustawy (art. 1 pkt 2 projektu) wskazane byłoby preredagowanie treści proponowanego przepisu poprzez wykreślenie wyrażenia: „na terytorium (...) lub”. W zaproponowanym brzmieniu przepisy ustawy będą miały zawężone zastosowanie tylko w stosunku do osób mających miejsce stałego pobytu

na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jako państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

W nadanym projektem brzmieniu art. 4 ustawy określenie „przestępstwo” zastąpiono określeniem „czyn zabroniony”, którego zakres znaczeniowy jest dużo szerszy – oznacza bowiem działanie lub zaniechanie o znamionach określonych w ustawie karnej, nawet jeśli nie stanowi ono przestępstwa ze względu na brak winy sprawcy. Realizacja znamion czynu zabronionego stanowi przestępstwo tylko wówczas – i jako taka podlega odpowiedzialności karnej – jeżeli sprawcy można przypisać winę (umyślną lub nieumyślną). Art. 4 obowiązującej ustawy posługuje się właśnie określeniem „przestępstwo”, a nie „czyn zabroniony”.

W związku z powyższym proponuje się ujednoczenie stosowanej w ustawie terminologii, celem uniknięcia wymiennego stosowania określeń o różnych zakresowo znaczeniach, jakimi są „przestępstwo” i „czyn zabroniony”.

3. Co do zasady na uwzględnienie zasługuje zawarty w proponowanym art. 6 ustawy postulat dotyczący przyznawania zaliczki na pokrycie niezbędnych kosztów leczenia, rehabilitacji lub pogrzebu ( art. 1 pkt 3 projektu). Jednakże, aby zapewnić skuteczność tej regulacji niezbędne jest określenie sposobu przyznawania i wypłaty zaliczki, terminu wypłaty, a także kwestii zaskarżania decyzji w przedmiocie przyznania zaliczki. W przepisie tym należałoby również rozstrzygnąć, czy do wypłaty zaliczki ma zastosowanie art. 12 ustawy, określający organ wypłacający kompensatę oraz termin jej wypłacenia. Zasadne wydaje się podniesienie minimalnej kwoty zaliczki z zaproponowanej kwoty 200 zł do 500 zł.

W związku z projektowaną regulacją należy także podnieść, że jest brak unormowania kwestii zwrotu zaliczki w przypadku odmowy przyznania kompensaty.

4. W projektowanej treści art. 8 ust. 2 ustawy określenie „organem właściwym” należy zastąpić określeniem „organem orzekającym”, a to z uwagi na konieczność ujednoczenia nomenklatury stosowanej w całym art. 8 ustawy.

Zastrzeżenie budzi projektowane brzmienie art. 8 ust. 6 ustawy, które zdaje się wskazywać, że jedynym uczestnikiem postępowania w sprawach o przyznanie kompensaty jest prokurator. Przy przyjęciu takiego rozwiązania nasuwa się pytanie o pozycję w tym postępowaniu samej osoby uprawnionej. Warto zauważyć, iż w świetle aktualnego brzmienia tego przepisu nie budzi wątpliwości, że zarówno prokurator, jak i osoba uprawniona są uczestnikami postępowania.

W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości w celu zreformowania instytucji kompensaty nie jest konieczne dokonywanie zmiany trybu dochodzenia kompensaty z sądowego na administracyjny. Dodatkowo ten tryb, który został zaproponowany przez Komisję, wywołuje szereg wątpliwości, wśród których należy w szczególności wskazać na:

- brak określenia, komu będzie przysługiwało odwołanie od decyzji prezesa sądu okręgowego,
- wydłużenie postępowania w sprawie przyznania kompensaty w związku z możliwością wniesienia skargi do sądu administracyjnego oraz skargi kasacyjnej,
- nałożenie na prezesa sądu dodatkowych obowiązków niezwiązanych ze sprawowaniem nadzoru nad działalnością sądu, co może skutkować ograniczeniem sprawności funkcjonowania sądu.

Ministerstwo Sprawiedliwości proponuje pozostawienie w zakresie procedury dochodzenia kompensaty obowiązującej obecnie drogi postępowania cywilnego nieprocesowego, z jednoczesnym wprowadzeniem doń następujących zmian:

- sąd rozpoznawałby wniosek o przyznanie kompensaty na posiedzeniu niejawnym,
- uczestnikami postępowania byłoby jedynie wnioskodawca i prokurator,
- pokrzywdzony mógłby wykazywać wysokość szkody za pomocą wszelkich środków dowodowych (nie tylko dokumentów); sąd decydowałby o wysokości kompensaty według swojej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy, stosując odpowiednio również przepis art. 322 ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.), zwanej dalej „k.p.c.”,
- istniałaby możliwość zabezpieczenia dochodzonego roszczenia o charakterze nowacyjnym (*vide* przepisy art. 753 i art. 753<sup>1</sup> k.p.c.); zabezpieczenie polegałoby na wypłacie jednorazowo określonej sumy pieniężnej i byłoby udzielane na posiedzeniu niejawnym; w tym przypadku nie byłoby wymagane uprawdopodobnienie interesu prawnego.

5. Uchylenie pkt 2 w ust.1 w art. 9 ustawy (art. 1 pkt 5 lit. a *in fine* projektu) uniemożliwi uzyskanie informacji o stanie rodzinnym osoby uprawnionej. Tymczasem *de lege lata* uzyskanie takiej informacji stanowi wymóg formalny składanego wniosku o kompensatę.

6. Wątpliwości budzi projektowany art. 10 ust. 1 ustawy w zakresie użytego w nim wyrażenia: „w sprawie o przestępstwo, o którym mowa w art. 2 pkt 1”. Zauważyć bowiem należy, że w innym miejscu projekt przewiduje wykreślenie w art. 2 pkt 1 ustawy wskazanych tam obecnie przestępstw. Brak jest zatem spójności pomiędzy zawartymi w projekcie rozwiązaniami.

7. Projektowana treść art. 13 ust. 2 ustawy wywołuje zastrzeżenia w zakresie, w jakim wprowadza konieczność zawiadomienia organu orzekającego o przyznaniu kompensaty o umorzeniu postępowania karnego lub wydaniu wyroku uniewinniającego, co ma służyć temu, by ten właśnie organ (prezes sądu okręgowego) wezwał następnie osobę, której przyznano kompensatę, do jej zwrotu. Rozwiązanie to – prowadzące w istocie do tego, że ten sam podmiot, który wydawał decyzję o przyznaniu kompensaty, będzie występował z żądaniem jej zwrotu – nie wydaje się właściwe. Obowiązująca obecnie regulacja przewiduje, że to prokurator zawiadamia osobę, której przyznano kompensatę, o obowiązku jej zwrotu, i nie ma uzasadnionych powodów, by zmieniać to uregulowanie. Dodatkowo, należy wskazać, że proponowany przepis nakłada na organ orzekający (prezesa sądu okręgowego) kolejny obowiązek, co implikować będzie dalsze koszty i obciążenia tego organu sądu.

8. W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości zakres zaproponowanych w ustawie zmian jest zbyt wąski, a przez to nie gwarantuje usunięcia barier w dochodzeniu przez ofiary przestępstwa należnej im kompensaty. W związku z tym istnieje potrzeba wprowadzenia do ustawy innych jeszcze rozwiązań, które pozwolą na osiągnięcie wskazanego wyżej celu. Należałoby zatem przewidzieć:

- zwolnienie wnioskodawców od kosztów związanych z dochodzeniem kompensaty – nowelizacja w tym zakresie zlikwiduje wątpliwości związane z ponoszeniem kosztów tłumaczenia na język polski dokumentów niezbędnych do uzyskania kompensaty sporządzonych w innym języku; gdyby przyjąć zaproponowany tryb administracyjny wnioskodawca ponosiłby koszty wpisu w razie wniesienia skargi do sądu administracyjnego,

- wykreślenie w art. 5 określenia „albo z innego źródła lub tytułu”, jako nieprecyzyjnego i mogącego budzić wątpliwości w praktyce,
- rezygnację z obowiązku zwrotu kompensaty, z wyjątkiem sytuacji, kiedy wnioskodawca ubiegając się o kompensatę ma świadomość, że nie doszło do popełnienia na jego szkodę przestępstwa; obecnie pokrzywdzony ma obowiązek zwrotu kompensaty, np. jeżeli w trakcie postępowania karnego okaże się, że sprawca był niepoczytalny,
- umożliwienie przyznania kompensaty również w pewnych sytuacjach późniejszego umorzenia postępowania karnego, zwłaszcza w razie stwierdzenia niepoczytalności sprawcy,
- jednoznaczne określenie, że kompensata przysługuje również w przypadku, gdy sprawca odpowiada na zasadach określonych w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- wprowadzenie obowiązku informowania uprawnionych o możliwości uzyskania kompensaty na etapie składania zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa lub wszczęcia postępowania w sprawie.

Wydaje się, że należałoby również rozważyć podwyższenie górnej granicy kompensaty do 25.000 zł, gdyż w praktyce zdarzają się przypadki, w których kwota 12.000 zł okazuje się niewystarczająca dla pokrycia kosztów i wydatków określonych w art. 3 ustawy.

*L. Wyczerani*

z upoważnienia  
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

*Jerzy Kozdroń*  
SEKRETARZ STANU